

Prof. dr. sc. Davor **BABIĆ**
redoviti profesor u trajnom zvanju
Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
davor.babic@pravo.hr

UDK 347.91/.95(497.5)
347.918:347.951.7(497.5)
Rad stigao: 9. svibnja 2026.
Rad prihvaćen: 25. svibnja 2026.
Pregledni znanstveni rad

Ivana **MAŠIĆ**
sutkinja Građanskog odjela Županijskog suda u Karlovcu
predsjednica odjela za praćenje europskih propisa i sudske prakse
Suda EU i Europskog suda za ljudska prava
ivana.masic@zska.pravosudje.hr

IZVOĐENJE DOKAZA SASLUŠANJEM SVJEDOKA U ARBITRAŽI

Sažetak: *U međunarodnoj, a u novije vrijeme i u hrvatskoj arbitražnoj praksi, arbitražni sudovi uglavnom prepuštaju strankama inicijativu u pogledu izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka. Slično praksi koja je uobičajena u mnogim državama anglosaksonske pravne tradicije, arbitražni sud će omogućiti svakoj stranci podnošenje pisanog iskaza svjedoka na koje se poziva te potom ispitivanje (ponajprije unakrsno ispitivanje) svjedoka na ročištu. U radu se iznose neka razmatranja o potrebi izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka u arbitraži, o ulozi arbitražnog suda u izvođenju toga dokaza, o pisanom iskazu svjedoka, o tome tko može biti svjedok u arbitraži i o ispitivanju svjedoka u arbitraži. Potom se uspoređuje izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka u arbitraži i u parničnom postupku prema ZPP-u i iznose neka zaključna razmatranja.*

Ključne riječi: *arbitraža, građansko procesno pravo, izvođenje dokaza, saslušanje svjedoka.*

1. Uvod

Iako u arbitraži, kao uostalom i u parničnom sudskom postupku, isprave najčešće imaju presudnu ulogu u utvrđivanju činjenica, saslušanje svjedoka vrlo je uobičajeno.

U poredbenom pravu, poznata su uglavnom dva pristupa izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka. Prema jednom, koji je prihvaćen u pravnim sustavima kontinentalnog kruga uključujući i hrvatsko pravo, sud odlučuje, iako uglavnom po prijedlogu stranke, o tome hoće li se neki svjedok saslušati i na koju okolnost te ima glavnu ulogu u njegovom ispitivanju na ročištu. Prema drugom pristupu, koji prevladava u državama anglosaksonske pravne tradicije, vodeću ulogu u saslušanju svjedoka preuzimaju stranke, dok sud ponajviše ima ulogu pasivnog promatrača.

U kontinentalnoj tradiciji, saslušanje svjedoka uglavnom se smatra slabijim dokaznim sredstvom na koje se sud treba osloniti tek kada ne raspolaže pouzdanijim dokazima, osobito ispravama. Za anglosaksonsku pravnu tradiciju karakteristično je nešto veće povjerenje u dokaznu snagu izjave svjedoka. Dijelom je to zato što se smatra da će

svjedok koji daje izjavu biti svjestan strogih sankcija za davanje lažnog iskaza kao i vjerojatnosti da će zbog takvog iskaza odgovarati. Osim toga, većoj dokaznoj snazi iskaza doprinosi mogućnost iscrpnog unakrsnog ispitivanja svjedoka koje je karakteristično za anglosaksonsku proceduru; smatra se da će iskaz svjedoka uglavnom biti pouzdan dokaz ako stranka kojoj iskaz ne odgovara nije uspjela u unakrsnom ispitivanju pobiti njegovu dokaznu snagu.

U arbitraži nije unaprijed određeno kako će se izvesti dokaz saslušanjem svjedoka. Stranke su slobodne sporazumjeti se o „pravilima postupka kojih će se arbitražni sud pridržavati“ (čl. 18. st. 1. Zakona o arbitraži) što obuhvaća i pravila o saslušanju svjedoka. Ako se stranke ne sporazumiju o tome kako će se svjedočenje provesti, o tome će odlučiti arbitražni sud (čl. 18. st. 2. ZA). Diskrecijska ovlaštenja koja u tom pogledu ima arbitražni sud ograničena su samo time što arbitražni sud mora osigurati, u razumnoj mjeri, ravnopravnost stranaka (čl. 17. st. 1. ZA) i pravo na saslušanje (čl. 17. st. 2. ZA).

U međunarodnoj, a u novije vrijeme i u hrvatskoj arbitražnoj praksi, arbitražni sudovi uglavnom prepuštaju strankama inicijativu u pogledu izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka. Slično praksi koja je uobičajena u mnogim državama anglosaksonske pravne tradicije, arbitražni sud će omogućiti svakoj stranci podnošenje pisanog iskaza svjedoka („*witness statement*“) na koje se poziva te potom ispitivanje (ponajprije unakrsno ispitivanje) svjedoka na ročištu.¹

Saslušanje svjedoka se u arbitražnoj praksi najčešće provodi prema Pravilima Međunarodne odvjetničke komore (IBA) o izvođenju dokaza u međunarodnoj arbitraži („Pravila IBA-e“).² Pravila IBA-e danas su gotovo općeprihvaćena u arbitražnoj praksi.³ Arbitražni sud će, najčešće u prvom zaključku o upravljanju postupkom, odrediti da će se u pogledu izvođenja dokaza voditi tim Pravilima, iako njima neće biti vezan.

U ovom radu iznose se neka razmatranja o potrebi izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka u arbitraži (2.), o ulozi arbitražnog suda u izvođenju toga dokaza (3.), o pisanom iskazu svjedoka (4.), o tome tko može biti svjedok (5.) i o ispitivanju svjedoka u arbitraži (6). Potom se uspoređuje izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka u arbitraži i u parničnom postupku prema ZPP-u (7). Na kraju rada iznose se neka zaključna razmatranja (8).

2. O potrebi saslušavanja svjedoka u arbitraži

Saslušanje svjedoka u arbitraži može biti korisno osobito onda kada se neka činjenična tvrdnja ne može s dovoljnim stupnjem pouzdanosti dokazati ispravama. No čak i kada

¹ N. Blackaby, C. Partasides, i dr., *Redfern and Hunter on International Arbitration* (7. izd., 2023.), 6.125; E. F. Ricci, „Evidence in International Arbitration: A Synthetic Glimpse“, *Liber Amicorum Bernado Cremades*, ur. M.Á. Fernández-Ballesteros/David Arias (Madrid, 2010), str. 1027.

² Pravila IBA-e o izvođenju dokaza u međunarodnoj arbitraži iz 2020 (*IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration*, 2020).

³ M. van Hooijdonk/Y. Herinckx, „The impact of IBA guidelines and rules on the search for the truth in arbitration“, u: Luc Demeyere (ur.), *Do Arbitral Awards Reveal the Truth?* (2019), str. 93; H. Nettleau, Z. O'Dell, i dr. „An Examination of the 2020 Revision of the IBA Rules of Evidence“, 19 *SchiedsVZ* 6 (2021), str. 315; M. W. Bühler/C. Dorgan, „Witness Testimony Pursuant to the 1999 IBA Rules of Evidence in International Commercial Arbitration - Novel or Tested Standards?“, 17 *Journal of International Arbitration* 1 (2000), str. 3.

isprava ne manjka, saslušanje svjedoka može omogućiti arbitražnom sudu da stekne, koliko je to moguće, živu sliku o spornim činjenicama. Saslušanje svjedoka, osim toga, može omogućiti arbitražnom sudu da ocijeni dokaznu snagu drugih dokaza, uključujući i isprave.⁴

Nerijetko se događa u arbitraži da se svjedoci saslušavaju i onda kada to osobito ne doprinosi utvrđivanju činjenica. Kako bi se izbjegli prigovori stranaka, arbitražni sud će u praksi uglavnom saslušati svjedoke koje imenuju stranke pa i onda kada nije sasvim uvjeren da je to potrebno. I u ovom pogledu arbitražni postupak je naglašeno akuzatornog karaktera; kao suzdržani i neutralni nadzornik izvođenja dokaza, arbitražni sud će u praksi tek iznimno uskratiti mogućnost da se neki svjedok sasluša.⁵

3. Uloga arbitražnog suda

Za razliku od, primjerice, saslušanja svjedoka prema hrvatskom ZPP-u, u arbitraži svjedoci u pravilu daju iskaz u pisanom obliku, a na ročištu se samo ispituju kako bi se mogla ocijeniti dokazna snaga pisanog iskaza. Arbitražni sud, prema ovom pristupu, ne donosi odluku (zaključak) o tome da će se neki svjedok saslušati niti daje zasebno odobrenje strankama u pogledu saslušanja nekog svjedoka. Načelno je na svakoj stranci podnijeti pisani iskaz svjedoka na koji se poziva.

Stranka koja se poziva na iskaz svjedoka dužna je osigurati njegovu nazočnost na ročištu kako bi mogao biti ispitan. Arbitražni sud ne poziva svjedoke. On za to nema ni ovlaštenja, osim ako bi se radilo o svjedoku koji je vezan ugovorom o arbitraži.

Arbitražni sud određuje kako će i kada stranke podnijeti pisane iskaze svjedoka, ako se za to odluče, te kako će se svjedoci ispitati. Na svakoj stranci je, dakle, ocijeniti je li saslušanje nekog svjedoka potrebno i je li joj ga, s obzirom na osobine spora, uputno provesti.

U praksi će arbitražni sud, najčešće nakon što o tome sasluša stranke na pripremnom ročištu (*case management conference*), u prvom zaključku o upravljanju postupkom odrediti da će svjedoci, ako ih bude, dati iskaze u pisanom obliku te da će stranke te iskaze predati u za to određenim rokovima.

U pravilu će arbitražni sud odrediti da će stranka podnositi pisane iskaze svjedoka zajedno s podnescima koji se imaju predati do ročišta. Arbitražni sud će obično odrediti rok nakon kojega se iskazi svjedoka neće moći podnositi, osim ako on iznimno ne odredi drukčije (*cut-off date*).

Arbitražni sud će u pravilu odrediti i rok u kojem stranka može podnijeti iskaze drugih svjedoka kojima se već dani iskazi nastoje pobiti (*rebuttal witness statements*), a po potrebi i podnošenje dopune postojećih pisanih iskaza svjedoka povodom drugih pisanih iskaza ili drugih dokaza koji su u međuvremenu predani. Tako će, u pravilu nekoliko tjedana prije ročišta za ispitivanje svjedoka, svim strankama kao i arbitražnom vijeću biti poznat sadržaj iskaza svih svjedoka.

⁴ Redfern and Hunter, op. cit. 6.134.

⁵ K.-H. Böckstiegel, "Presenting, Taking and Evaluating Evidence in International Arbitration", u: AAA/ICDR Handbook on International Arbitration and ADR, ur. T. E. Carbonneau/J. A. Jaeggi (Huntington: Juris Net, 2006), str. 138.

4. Pisani iskaz svjedoka

U praksi će arbitražni sud najčešće odrediti da pisani iskaz svjedoka treba imati sastojke predviđene odredbom čl. 4. st. 2. Pravila IBA-e, tj: (a) ime i adresu svjedoka, izjavu o njegovom eventualnom sadašnjem ili prošlom odnosu s nekom strankom, te opis njegovog obrazovanja, kvalifikacija, obuke i iskustva, ako to može biti relevantno za spor ili za sadržaj iskaza; (b) cjelovit i detaljan opis činjenica kao i izvora svjedokovog znanja o tim činjenicama koje je dovoljno kako bi svjedok dao iskaz u predmetnoj stvari; (c) izjavu o jeziku na kojem je pisani iskaz izvorno sastavljen kao i jeziku na kojem svjedok očekuje svjedočiti na ročištu; (d) potvrdu istinitosti iskaza svjedoka; (e) potpis, datum i mjesto u kojem se iskaz daje.

Važno je naglasiti da je pisani iskaz svjedoka sam po sebi dokaz, a ne najava ili sažetak iskaza koji svjedok tek namjerava dati, kako se to katkada u praksi pogrešno shvaća. Na ročištu na kojem se ispituje, svjedok neće ponavljati ono što je iskazao u pisanom obliku. Svrha je ročišta omogućiti protivnoj stranci, a i arbitražnom sudu, ispitati svjedoka kako bi se mogla ocijeniti dokazna snaga iskaza koji je već dan, u pisanom obliku.

Davanje iskaza svjedoka u pisanom obliku, kakvo je uobičajeno u arbitraži, ima nekih značajnih prednosti. Ponajprije, ono omogućuje sudionicima u postupku bolju pripremu za ročište. Njime se smanjuje mogućnost iznenađenja u pogledu toga kakav iskaz će svjedok dati, a time i potrebe za daljnjom raspravom ili izvođenjem novih dokaza. Stranka za koju je iskaz nepovoljan može se pripremiti za to da na ročištu unakrsnim ispitivanjem svjedoka pokuša pobiti dokaznu snagu iskaza.⁶ Ona će također moći, po potrebi, nakon što dobije pisani iskaz koji podnosi protivna stranka, prikupiti i podnijeti dodatne dokaze kojima će nastojati pobiti vjerodostojnost iskaza, a i sama pribaviti pisane iskaze drugih svjedoka.⁷

Pisani iskaz omogućuje i značajnu uštedu vremena jer se na ročištu odmah može pristupiti ispitivanju svjedoka u vezi iskaza koji je već dao u pisanom obliku. Ako protivna stranka ne traži da svjedok pristupi ročištu radi unakrsnog ispitivanja, uštedjet će se vrijeme i trošak koji bi inače trebao biti uložen kako bi svjedok mogao biti nazočan na ročištu.⁸

Praksa podnošenja pisanih iskaza ima i nedostataka. Ponajprije, svjedoci pisane iskaze daju uglavnom u odgovoru na pitanja odvjetnika stranke koja se na iskaz poziva. Svjedok iskaz sastavlja bez nazočnosti odvjetnika protivne stranke, a uz pomoć odvjetnika stranke koja se poziva na iskaz (što se u iskazu mora i navesti). Kontakt svjedoka s odvjetnicima će često, barem u nekoj mjeri, utjecati na sadržaj i ton iskaza.⁹ U najgorim

⁶ L Lévy, “Testimonies in the Contemporary Practice: Witness Statements and Cross-Examination,” u: *Arbitral Procedure at the Dawn of the New Millennium: Reports of the International Colloquium of CEPANI, October 15, 2004*, ur: Stephen Bond i dr. (Bruxelles: Bruylant, 2005), str. 120.

⁷ IBA Commentary, op. cit., str. 18; J. Waincymer, *Procedure and Evidence in International Arbitration* (Kluwer Law International, 2012), str. 898.

⁸ Waincymer, op. cit., str. 899.

⁹ C. Brower, “Evidence Before International Tribunals: The Need for Some Standard Rules”, 28 *International Lawyer* 1 (1994), str. 47; Waincymer, op. cit. str. 899.

slučajevima, pisani iskaz više će ličiti na podnesak nego na izjavu svjedoka.¹⁰ Doduše, ni kod usmenog iskaza svjedoka ne može se isključiti mogućnost utjecaja stranke i njezinih odvjetnika na sadržaj danog iskaza.¹¹

Može se, osim toga, dogoditi da će pisani iskaz svjedoka biti znatno opsežniji nego što bi bio iskaz koji bi on sam dao na ročištu, što pak može dovesti do duljeg ispitivanja, osobito unakrsnog. U pisanim iskazima svjedoka u praksi se često mogu naći detaljne opaske na razne isprave ili druge dokaze kakve vjerojatno svjedok ne bi imao potrebu iznijeti kada bi iskaz dao samo usmeno.

5. Tko može biti svjedok u arbitraži

U poredbenom pravu postoje značajne razlike u pogledu toga može li se stranka u postupku ili njezin zastupnik saslušavati kao svjedok. Dok je u anglosaksonskim pravnim poredcima odgovor na to pitanje uglavnom potvrđan, u mnogim kontinentalnim pravnim poredcima samo osobe koje nisu stranke i ne zastupaju ih mogu biti saslušani kao svjedoci. Mogućnost saslušavanja stranaka i njihovih zastupnika ograničena je npr. tako što se zakonom propisuje da se one tek iznimno saslušavaju ili da se njihov iskaz smatra slabijim dokazom ili da nisu vezane istom dužnošću davanja istinitog iskaza kao svjedoci.¹²

Arbitražna praksa se i u ovom pogledu priklonila anglosaksonskom modelu.¹³ Prema čl. 4.2 IBA Pravila, svatko može biti saslušan kao svjedok, uključujući i same stranke, njihove zaposlenike ili predstavnike. Te osobe daju svoj iskaz i ispituju se prema istim pravilima kao i ostali svjedoci i jednako se obvezuju kazivati istinu.

Arbitražni sud će, dakako, ocjenjujući vjerodostojnost iskaza stranke ili njezinog zastupnika ili punomoćnika moći uzeti u obzir okolnost da te osobe nisu nepristrane u odnosu na predmet spora te da ih osobni interesi mogu navesti na davanje neistinitog iskaza.¹⁴

6. Ispitivanje svjedoka na ročištu

Pisani iskaz svjedoka načelno može biti uvjerljiv dokaz u arbitraži samo ako on može biti ispitivan o tom iskazu na ročištu. Ako svjedok čije je saslušanje na ročištu zatraženo

¹⁰ V. npr. D. Jones / R. Turnbull, "Memorials and Witness Statements: The Need for Reform", 88 *The International Journal of Arbitration, Mediation and Dispute Management* (2022), str. 344; M. Hwang / A. Chin, "The Role of Witness Statements in International Commercial Arbitration", u: *International Arbitration 2006: Back to Basics?*, ICCA Congress Series No. 13, ur. Albert Jan van den Berg (Kluwer Law International, 2007), str. 658.

¹¹ G. Born, *International Arbitration: Law and Practice* (Kluwer Law Arbitration, 4. izd., 2025.), tekst uz fusnotu 829.

¹² Commentary on the revised text of the 2020 IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration, 1999 IBA Working Party & 2010 IBA Rules of Evidence Review Subcommittee & 2020 IBA Rules of Evidence Review Task Force, str. 17.

¹³ Waincymer, op. cit. str. 896-897; Redfern and Hunter, op. cit., 6.131

¹⁴ R. Khodykin i dr., *A Guide to the IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration* (Oxford University Press, 2019), str. 220-222; T. Zuberbühler i dr., *Commentary on the IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration* (Kluwer Law International, 2. izd. 2022), str. 106-107.

bez valjanog razloga ne pristupi ročištu, arbitražni će sud zanemariti njegov iskaz osim ako, u iznimnim okolnostima, ne odluči drugačije (čl. 4. st. 7. Pravila IBA-e).¹⁵

Ispitivanje svjedoka služi ponajprije tome da se dade mogućnost protivnoj stranci unakrsnim ispitivanjem (*cross-examination*) pobiti iskaz svjedoka. Stranka koja se poziva na iskaz najčešće neće imati prilike, a ni potrebe, na ročištu svjedoku postavljati mnogobrojna pitanja jer se pisani iskaz svjedoka daje se upravo kao odgovor na pitanja koja je svjedoku postavila ta stranka (*direct examination*). Ta stranka uglavnom može na ročištu postavljati samo ona pitanja kojima se, povodom podnesaka ili dokaza koji su u međuvremenu predani, iskaz treba ispraviti ili dopuniti na ročištu ili pak pitanja potaknuta unakrsnim ispitivanjem (*re-direct examination*).

Svjedok koji je dao pisani iskaz pristupit će ročištu u pravilu tek onda kada druga stranka to traži kako bi ga mogla ispitati, iako dolazak svjedoka na ročište može zatražiti i arbitražni sud ili stranka koja se na iskaz poziva.

Katkad stranka neće pozvati svjedoka na unakrsno ispitivanje. Stranka primjerice može smatrati da okolnosti o kojima je svjedok iskazivao nisu relevantne pa da joj nije ni potrebno osporavati vjerodostojnost iskaza. Može se dogoditi i to da stranka procjenjuje da unakrsnim ispitivanjem neće moći osporiti iskaz pa da je za nju taktički bolje da svjedok ne bude ni pozvan na ročište.

To što stranka ne traži unakrsno ispitivanje ne može se smatrati njezinim prihvaćanjem da je pisani iskaz istinit (čl. 4. st. 8. Pravila IBA-e). Dakako da će arbitražni sud tu okolnost uzeti u obzir pri ocjeni dokazne snage iskaza.

U praksi se katkad događa da arbitražni sud, nakon što o tome sasluša stranke, odredi da će se svjedoci saslušati istodobno odnosno da će se suočiti („*witness conferencing*“). Suočenje se može provesti nakon uobičajenog unakrsnog ili drugog ispitivanja ili umjesto njega. Dok se suočenje vještaka u praksi relativno često susreće, suočenje svjedoka nije toliko uobičajeno.¹⁶

7. Usporedba s izvođenjem dokaza vještačenjem prema ZPP-u

Kao što je iz navedenog vidljivo, saslušanje svjedoka kakvo je uobičajeno u arbitraži znatno se razlikuje od saslušanja svjedoka u hrvatskom parničnom postupku.

Ponajprije, prema ZPP se izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka provodi u pravilu na prijedlog neke stranke, ali tek po pozivu koji svjedoku upućuje sud (čl. 241. i 242. ZPP). U arbitraži ono se provodi bez odluke arbitražnog suda: na stranci je samostalno stupiti u kontakt s osobom koja je voljna svjedočiti u arbitraži, pribaviti njezin pisani iskaz o pitanjima koja će joj ona sama postaviti te osigurati njezinu nazočnost na ročištu.

Prema ZPP-u svjedok daje iskaz usmeno, u pravilu na ročištu, tako što će ga sud pozvati „da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba svjedočiti“ (čl. 244. st. 1. ZPP). Iznimno, u postupku pred trgovačkim sudovima, sud može odlučiti da

¹⁵ C. Brown/P. Still, „The Status of the Testimony of the Non-Appearing Witness in International Arbitration“, 35 ICSID Review - Foreign Investment Law Journal 2 (2020), str. 369.

¹⁶ M. Hwang, „In Support of Witness Conferencing for Fact Witnesses“, u: N. Kaplan, M. Pryles i dr. (ur.), *International Arbitration: When East Meets West – Liber Amicorum Michael Moser* (2020), str. 139; W. Peter, „Witness Conferencing“, 18 Arbitration International 1 (2002), str. 47.

stranke prilože pisane iskaze stranaka ili svjedoka, s time što potpis na takvom iskazu mora ovjeriti javni bilježnik (čl. 492.c st. 1. ZPP). Međutim, kako sud taj iskaz ne može uzeti u obzir ako ga neka stranka ospori (čl. 492.c st. 4. ZPP), ovaj institut nema veću važnost u hrvatskoj parničnoj praksi. Nasuprot tome, u arbitraži u pravilu svjedok daje iskaz u pisanom obliku, dok ročište služi njegovom ispitivanju kako bi arbitražni sud mogao ustanoviti dokaznu snagu iskaza. Javnobilježnička ovjera potpisa svjedoka u arbitraži nije potrebna, jer se vjerodostojnost pisanog iskaza može provjeriti na ročištu na kojem će svjedok biti ispitan.

Prema ZPP-u, svjedoku se mogu postavljati pitanja „radi provjere, dopune ili razjašnjenja“ njegovog svjedočenja pri čemu pitanja ponajviše i ponajprije postavlja sud. Ni svjedoci ni sud, međutim, ne mogu svjedoku postavljati sugestivna pitanja, tj. „pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.“ (čl. 244. st. 1. ZPP). U arbitraži svjedoka ponajviše ispituje protivna stranka. Ona je ta koja je zainteresirana temeljito ispitati svjedoka, ima potpuniji uvid u činjenice nego sud, a ne mora, za razliku od suda, voditi računa o tome hoće li, ako svjedoku postavi neko pitanje, ostaviti dojam pristranosti.

Najveći dio vremena na ročištu u arbitraži obično se posvećuje upravo unakrsnom ispitivanju. Sugestivna pitanja u unakrsnom ispitivanju (*leading questions*) ne samo da su dopuštena već i očekivana. Unakrsno ispitivanje omogućuje iscrpnost i rigoroznost u ispitivanju kakvu je teško postići ako pisani iskaz nije unaprijed dan i ako su sugestivna pitanja zabranjena.

Dok je svaka osoba dužna odazvati se pozivu državnog suda na svjedočenje (čl. 235. ZPP, čl. 248. ZPP), dužnost svjedočenja u arbitraži nije zakonom uređena. Kako arbitražni sud nema ovlasti u odnosu na osobe koje nisu vezane ugovorom o arbitraži, on nema ovlasti svjedocima narediti da dadu iskaz. Ako arbitražni sud smatra potrebnim saslušati neku osobu čiju privolu stranke ne mogu dobiti, on se može, tek nakon što o tome sasluša stranke, obratiti toj osobi i zamoliti je da, ako je s time suglasna, dade svoj iskaz. U rijetkim slučajevima kada će u arbitraži biti neophodno da neka osoba bude saslušana kao svjedok, arbitražni sud morat će zatražiti od državnog suda pravnu pomoć kako bi to bilo učinjeno (čl. 45. ZA).

Dok ZPP sadrži odredbe o zabrani svjedočenja u pogledu nekih osoba (čl. 236. ZPP), o pravu nekih osoba na uskratu svjedočenja (čl. 237. ZPP) ili pravu na uskratu odgovora na pojedina pitanja (čl. 238-240. ZPP) te posebna pravila o saslušanju stranaka (čl. 264.-271. ZPP) takva pravila u arbitraži nisu unaprijed određena zakonom, a u pravilu ni ugovorom o arbitraži ili arbitražnim pravilima. Kako je arbitražni sud slobodan odlučiti o dopuštenosti izvođenja pojedinih dokaza (čl. 18. st. 2. ZA), on ima diskrecijsko pravo ne dopustiti neki iskaz svjedoka kao dokaz ili ne dopustiti da se svjedoku postavi određeno pitanje, pod pretpostavkom da time poštuje ravnopravnost stranaka i njihovo pravo na saslušanje.

U arbitraži se ročišta za izvođenje dokaza, za razliku od građanskog sudskog parničnog postupka prema ZPP, snimaju te se na osnovu snimke sastavlja transkript. To omogućuje strankama i arbitražnom sudu cjeloviti naknadni uvid u pitanja postavljena svjedoku i njegove odgovore. Nakon saslušanja, stranke će moći, u završnoj riječi ili podnesku koji predaju nakon ročišta, uputiti arbitražni sud na pisani iskaz svjedoka i usporediti ga s drugim dokazima. Iako je prema odredbama ZPP-a predviđeno ton-

sko snimanje, ono zbog tehničke neopremljenosti sudova još nije zaživjelo u praksi. Ministar nadležan za poslove pravosuđa donijet će odluku do 1. srpnja 2027., kojom će utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima (članak 123. ZPP).

8. Zaključak

Izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka u arbitraži ima neke značajne prednosti, a i nedostatke u odnosu na saslušanje svjedoka prema hrvatskoj parničnoj proceduri.

Zagovornici pristupa koji prevladava u arbitražnoj praksi ponajprije smatraju da će arbitražni sud biti u boljem položaju nepristrano ocijeniti dokaznu snagu iskaza svjedoka ako inicijativu u ispitivanju svjedoka prepusti strankama. Nedostatak tog modela je pak da stranke, ako im arbitražni sud prepusti inicijativu, svjedocima često postavljaju nepotrebna pitanja čime se nepotrebno povećava procesna građa.

Naglašena akuzatornost arbitražnog postupka omogućuje protivnoj stranci da iscrpno ispita svjedoka postavljajući mu sugestivna pitanja. Nakon dobro obavljenog unakrsnog ispitivanja sud će biti u boljem položaju ocijeniti dokaznu snagu iskaza. Unakrsno ispitivanje može se, međutim, pretvoriti u puki spektakl koji neće biti od velike pomoći arbitražnom sudu.

Podnošenje pisanih iskaza svjedoka omogućuje davanje cjelovitog i dobro pripremljenog iskaza svjedoka, što koristi i protivnoj stranci utoliko što se može pripremiti za iscrpno unakrsno ispitivanje. Naličje davanja pisanog iskaza jest da on neće biti spontano dan pred arbitražnim sudom i da će u pravilu na njega utjecati kontakt svjedoka s punomoćnicima stranke koja se na iskaz poziva.

Davor **BABIĆ**, PhD
Full Professor
University of Zagreb
Faculty of Law
davor.babic@pravo.hr

Ivana **MAŠIĆ**
County Court of Karlovac, Judge of the Civil Division
Head of the Department for Monitoring European Regulations and
Case Law of the CJEU and the ECHR
ivana.masic@zska.pravosudje.hr

THE TAKING OF WITNESS EVIDENCE IN ARBITRATION

Summary: *In international, and more recently in Croatian arbitration practice, arbitral tribunals generally leave the initiative to the parties regarding the presentation of witness evidence. Tribunals will typically allow each party to submit written statements of fact witnesses who will then be examined (primarily by the opposing party) at the hearing. In this paper, the authors discuss the need for witness evidence in arbitration, the role of the tribunal in the taking of witness evidence, the form and contents of witness statements, the question of who can be a witness in arbitration and witness examination at the arbitration hearing. The authors then compare the taking of fact witness evidence by witnesses in arbitration and in civil proceedings under the Croatian Civil Procedure Act and present some concluding considerations.*

Keywords: *arbitration, civil procedural law, taking of evidence, witness testimony.*